

Даведкі па беларускай мове і літаратуры

Заданне 1. Пастаўце націскі ў словах.

Лопух, мезенец, рэмень, цяжар, цыган, бармен, мысленне, балаваць, каліграфія, камбала, металургія, эксперт.

Заданне 2. Устаўце мяккі знак ці апостраф.

Віньетка, каньён, кампаньён, ін'екцыя, кан'ектура, кан'юнктыўіт, шампіньён, шансанье, кан'юнкцыя, кастаньеты.

Заданне 3. Адзначце словы, утвораныя спосабам асноваскладання.

1. Палявод;
2. белагрывы;
5. трохгалосы;
6. трыццацігоддзе;
7. лесаахоўны;
9. собалегадоўля;
10. водалячэнне;
12. санцапёк.

4. 1↔5, 2↔3, 3↔2, 4↔7, 5↔4, 6↔6, 7↔1.

Раздзел мовазнаўства	Што раздзел вывучае
1. Фанетыка	5. гукавы склад мовы і заканамернасці яго функцыянавання
2. Лексікалогія	3. слова (яго значэнне, паходжанне, ужыванне)
3. Арфаэпія	2. сукупнасць правілаў вымаўлення гукаў, іх спалучэнняў, слоў у літаратурнай мове
4. Графіка	7. сістэму суадносін паміж літарамі і гукамі, сукупнасць усіх сродкаў для абазначэння вуснай мовы на пісьме, напісанне літар і іншых графічных знакаў
5. Фразеалогія	4. устойлівыя адзінкі мовы
6. Марфалогія	6. раздзел граматыкі, які вывучае словы ў сістэмах іх форм словазмянення, разглядаючы правілы змянення слоў, адрозненні словаформаў адной лексемы, пытанні прыналежнасці словаформаў тым ці іншым словам
7. Арфаграфія	1. сукупнасць правілаў, якімі рэгулюецца перадача вуснай мовы на пісьме

5. Запішыце беларускамоўныя адпаведкі (эквівалент) да прапанаваных выразаў.

1. Прыбярэ свінню хоць у золата, яна ўсё адно ў хлеў пойдзе. Жаба і з залатога трона ў балота скача.

2. Кожны чалавек (кожная галава) свой розум мае. Што галава, то і розум. Розум на розум не выпадае.

3. Пасля сваркі кулакамі не машуць. Позна капаць калодзеж, калі хата гарыць. Не тады ступню капаць, як смагу паталяць. Не тады вучыцца плаваць, як вада ў рот цячэ.

4. З малой хмары вялікі дождж бывае. Хоць маленькі, але ўдаленькі. Хоць малы, ды вялікаму лапці падпляце. Невялікая мурашка, а горы капае. Малая прачка часам многа зробіць.

5. За мухай не ганяйся з абухам. За камаром не ганяйся з тапаром.

6. Аднавіце словаўтваральныя ланцужкі:

1. Піла→пілаваць→распілаваць→распілоўваць→параспілоўваць;

2. капаць→перакапаць→перакопваць→перакопвацца→паперакопвацца;

3. белы→бяліць→дабяліць→дабельваць→дабельванне;

4. балота→забалотіць→забалочаны→забалочанасць.

7. Вызначце, якой часцінай мовы з'яўляецца падкрэсленае слова.

1. Вакол (прыслоўе) стаялі вучні.

2. Вакол (прыназоўнік) дома стаялі вучні.

3. Паблізу (прыслоўе) праехала машына.

4. Паблізу (прыназоўнік) прыпынку праехала машына.

5. Ужо (прыслоўе) прыйшоў Іван.

6. Ужо (часціца) у пакоі Іван загаварыў.

7. Вось (часціца) ужо і лес, ужо зусім блізка.

8. Проста (часціца) не ведаю, што і сказаць...

9. У Рагачове, які (займеннік) вядзе адлік свайго ўзросту з 1142 года, няма ніводнага збудавання, старэйшага за сто гадоў.

10. Вось-вось (прыслоўе) пакажацца сонца над блізкім лесам.

8. Вызначце від падпарадкавальнай сувязі ў словазлучэннях.

Груша-дзічка – дапасаванне,

жаданне застацца – прымыканне,

секчы дровы – кіраванне,

чытаць у кнізе – кіраванне,

працаваць стоячы – прымыканне,

напісаць вечарам – прымыканне,

ціхім вечарам – дапасаванне,

прыехаць з лесу – кіраванне,

з высокага дрэва – дапасаванне,

прыйсці з сябрам – кіраванне.

9. Запоўніце табліцу.

Радкі з твора	Пра каго	Аўтар	Назва твора
---------------	----------	-------	-------------

	ідзе размова?		
1. Наталька ў вёсцы між сваімі Найпрыгажэйшаю была, Грудзямі, шчочкамі, вачыма, Як мак, між макамі цвіла.	Пра Наталку	Янка Купала	Паэма “Магіла льва”
2. Залацістыя косы ёй сонца дало, Дало неба ёй сінія вочы; На квяцістым лугу за вішнёвым сялом Дала лілія стан ёй дзявочы. Навучыла жыццё волю светлую піць І ніколі не знацца з прымусам. Навучыла зямля, як радзіму любіць, Як любіць крывічан-беларусаў.	Пра Рагнеду	Лявон Случанін	Паэма “Рагнеда”
3. Невудумная світка – убор на плячах, Барада, як снег белы – такая, Незвычайны агонь у задумных вачах, На каленях ляглі гуслі-баі.	Пра гусяра	Янка Купала	Паэма “Курган”
4. Славен, грозен і ты, і твой хорам- астрог, Б’е ад сцен цэгел лёдам зімовым; Сэрца маеш, як гэты цагляны парог, І душу – як скляпоў гэтых сховы.	Пра князя	Янка Купала	Паэма “Курган”
5. Хараства такога ў свеце Не было, не будзе; Аб ёй людзі гаварылі, Як аб нейкім цудзе. Як маліны, яе губкі, А твар, як лілея, Як дзве зоркі, яе вочы, Гляне – свет яснее.	Пра Бандароўну	Янка Купала	Паэма “Бандароўна”

10. Запоўніце табліцу.

Радкі з верша	Вершаваны памер
1. Ён ведаў, што цемрадзь адыдзе і згіне, Што звон кайданоў разаб’ецца аб скалы... Пятрусь Броўка.	амфібрахій
2. Зорка Венера ўзышла над зямлёю, Светлыя згадкі з сабой прывяла. Максім Багдановіч.	дактыль
3. Пралятаюць, раняючы крыкі, Караванам даўгім жураўлі. Мікола Аўрамчык	анапест

4. Ідуць касцы, звiняць iх косы, Вiтаюць iх буйныя росы, А краскі нiжай гнуць галовы, Пачуўшы косак звон сталёвы. Якуб Колас.	ямб
---	-----

11. Заданне 10. Запишыце прозвiшчы i iмёны тых piсьменнiкаў, якiя адлюстраваны на фотаздымках.

Фотаздымак piсьменнiка	Прозвiшча, iмя piсьменнiка	Фотаздымак piсьменнiка	Прозвiшча, iмя piсьменнiка
1. 	Янка Купала	3. 	Рыгор Барадулiн
2. 	Васiль Быкаў	4. 	Аляксей Дудараў

Васiль Быкаў – аўтар апавяданняў “Незагойная рана”, “Страта”, апавесцi “Жураўліны крык” i iнш.